

colloquium-journal

ISSN 2520-6990

Międzynarodowe czasopismo naukowe

*Jurisprudence
Economic sciences*

*№22(74) 2020
Część 2*

colloquium-journal

ISSN 2520-6990

ISSN 2520-2480

Colloquium-journal №22 (74), 2020

Część 2

(Warszawa, Polska)

Redaktor naczelny - **Paweł Nowak**
Ewa Kowalczyk

Rada naukowa

- **Dorota Dobija** - profesor i rachunkowości i zarządzania na uniwersytecie Kozłowskiemu
- **Jemieliński Dariusz** - profesor dyrektor centrum naukowo-badawczego w zakresie organizacji i miejsc pracy, kierownik katedry zarządzania Międzynarodowego w Ku.
- **Mateusz Jabłoński** - politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki.
- **Henryka Danuta Stryczewska** – profesor, dziekan wydziału elektrotechniki i informatyki Politechniki Lubelskiej.
- **Bulakh Iryna Valerievna** - profesor nadzwyczajny w katedrze projektowania środowiska architektonicznego, Kijowski narodowy Uniwersytet budownictwa i architektury.
- **Leontiev Rudolf Georgievich** - doktor nauk ekonomicznych, profesor wyższej komisji atestacyjnej, główny naukowiec federalnego centrum badawczego chabarowska, dalekowschodni oddział rosyjskiej akademii nauk
- **Serebrennikova Anna Valerievna** - doktor prawa, profesor wydziału prawa karnego i kryminologii uniwersytetu Moskiewskiego M.V. Lomonosova, Rosja
- **Skopa Vitaliy Aleksandrovich** - doktor nauk historycznych, kierownik katedry filozofii i kulturoznawstwa
- **Pogrebnaya Yana Vsevolodovna** - doktor filologii, profesor nadzwyczajny, stawropolski państwowy Instytut pedagogiczny
- **Fanil Timeryanowicz Kuzbekov** - kandydat nauk historycznych, doktor nauk filologicznych. profesor, wydział Dziennikarstwa, Bashgosuniversitet
- **Kanivets Alexander Vasilievich** - kandydat nauk technicznych, docent wydziału dyscypliny inżynierii ogólnej wydziału inżynierii i technologii państwowej akademii rolniczej w Poławie
- **Yavorska-Vitkovska Monika** - doktor edukacji, szkoła Kuyavsky-Pomorsk w bidgoszczu, dziekan nauk o filozofii i biologii; doktor edukacji, profesor
- **Chernyak Lev Pavlovich** - doktor nauk technicznych, profesor, katedra technologii chemicznej materiałów kompozytowych narodowy uniwersytet techniczny Ukrainy „Politechnika w Kijowie”
- **Vorona-Slivinskaya Lyubov Grigoryevna** - doktor nauk ekonomicznych, profesor, St. Petersburg University of Management Technologia i ekonomia
- **Voskresenskaya Elena Vladimirovna** doktor prawa, kierownik Katedry Prawa Cywilnego i Ochrony Własności Intelektualnej w dziedzinie techniki, Politechnika im. Piotra Wielkiego w Sankt Petersburgu
- **Tengiz Magradze** - doktor filozofii w dziedzinie energetyki i elektrotechniki, Georgian Technical University, Tbilisi, Gruzja
- **Usta-Azizova Dilnoza Ahrarovna** - kandydat nauk pedagogicznych, profesor nadzwyczajny, Tashkent Pediatric Medical Institute, Uzbekistan

    SlideShare

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

«Colloquium-journal»

Wydrukowano w «Chocimska 24, 00-001 Warszawa, Poland»

E-mail: info@colloquium-journal.org

<http://www.colloquium-journal.org/>

CONTENTS

ECONOMIC SCIENCES

Амонс С.Е., Красняк О.П., СУТЬ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПРОЯВУ У БУРЯКОЦУКРОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ.....	4
Amons S., Krasniak O. THE EAAENSE OF INTEGRATION AND FEATURES OF ITS MANIFESTATION IN THE BEET-SUGAR SUBCOMPLEX.....	4
Гарбар Ж.В. ПРАКТИКИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ.....	10
Harbar Zh.V. PRACTICES OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE	10
Зайнуллина М.Р., Иштирякова Л.Х. ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОМПАНИЯМИ В УСЛОВИЯХ ПОСТИНДУСТРИАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА И ЦИФРОВИЗАЦИИ	24
Zainullina M.R., Ishtiryakova L.Kh. PROBLEMS OF COMPANY MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF POST-INDUSTRIAL SOCIETY AND DIGITALIZATION	24
Колесник Т.В. ВПЛИВ РИНКОВИХ МЕХАНІЗМІВ НА ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ТРАНЗИТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ	26
Kolesnik T.V. THE INFLUENCE OF MARKET MECHANISMS ON THE BALANCED DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN THE CONDITIONS OF TRANSITIVE ECONOMY	26
Логоша Р. В. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ, ОКРЕМИХ ТИПІВ, МОДЕЛЕЙ РИНКУ ТА РИНКОВИХ СТРУКТУР.....	36
Logosha R.V. METHODOLOGY OF RESEARCH OF DYNAMICS, CERTAIN TYPES, MARKET MODELS AND MARKET STRUCTURES	36
Фурман І.В. НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В СИСТЕМУ ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ.....	47
Furman I.V. DIRECTIONS OF INTRODUCTION OF FOREIGN EXPERIENCE INTO THE SYSTEM OF EFFECTIVE WORK OF LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES OF UKRAINE IN THE CONCENTRAL CENTER.....	47

УДК 352.07

Фурман І.В.,

кандидат економічних наук, доцент кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії
Вінницького національного аграрного університету

НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В СИСТЕМУ ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Furman I.V.,

candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Administrative Management and Alternative Energy Sources
Vinnytsia National Agrarian University

DIRECTIONS OF INTRODUCTION OF FOREIGN EXPERIENCE INTO THE SYSTEM OF EFFECTIVE WORK OF LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES OF UKRAINE IN THE CONCENTRAL CENTER

Анотація:

Розглянуто та систематизовано досвід європейських країн щодо розвитку місцевого самоврядування. Наведено особливості побудови відносин між центральними та місцевими органами влади, способи об'єднання територіальних громад, формування їх колективних органів і можливості вирішення спільних проблем. Досліджуються фундаментальні напрями реформування системи місцевого самоврядування в Україні на основі досвіду зарубіжних країн. Наголошується на тому, що на сьогодні тема реформування місцевого самоврядування в Україні стоїть досить гостро. На шляху до створення досконалої моделі органів із забезпечення врахування інтересів населення необхідне ґрунтовне вивчення як теоретичних засад, так і досвіду зарубіжних країн у цій сфері. Висвітлено напрями впровадження зарубіжного досвіду в роботу органів місцевого самоврядування України, зокрема: шляхи впровадження зарубіжного досвіду децентралізації управління та світовий досвід розвитку місцевого самоврядування. Результати дослідження дозволяють визначити основні пропозиції щодо подальшої реалізації реформи місцевого самоврядування в Україні.

Abstract:

The experience of European countries in the development of local self-government is considered and systematized. Peculiarities of building relations between central and local authorities, ways of uniting territorial communities, formation of their collective bodies and possibilities of solving common problems are given. The fundamental directions of reforming the system of local self-government in Ukraine on the basis of the experience of foreign countries are studied. It is emphasized that today the topic of local government reform in Ukraine is quite acute. On the way to creating a perfect model of bodies to ensure that the interests of the population are taken into account, a thorough study of both theoretical principles and the experience of foreign countries in this field is necessary. The directions of introduction of foreign experience in the work of local self-government bodies of Ukraine are covered, in particular: ways of introduction of foreign experience of decentralization of management and world experience of development of local self-government. The results of the study allow us to identify the main proposals for further implementation of local government reform in Ukraine.

Ключові слова: місцеве самоврядування, органи місцевого самоврядування, система місцевого самоврядування, публічне управління, децентралізація, територіальна громада, функції, повноваження, взаємодія, адміністративно-територіальний устрій, Європейський союз, субсидіарність.

Key words: local self-government, local self-government bodies, system of local self-government, public administration, decentralization, territorial community, functions, powers, interaction, administrative-territorial structure, European Union, subsidiarity.

Вступ. Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно чи під відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування – вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та Законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх

виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [6].

Одним із завдань, яке потребує нагального вирішення, є проведення державно-правової реформи, складовою частішою якої є побудова ефективних систем державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. Значною мірою її результативність залежатиме від правильного вибору стратегії подальшого розвитку державно-управлінських інститутів, від реалізації положень

Конституції України, від стану правової культури в суспільстві, від досконалої організації місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування [5].

Реальне, а не декларативне розширення прав місцевого самоврядування. Не змагання між урядом і Президентом – хто керуватиме місцевими адміністраціями, а перенесення важелів влади до місцевих рад та їх виконавчих органів. Ключове завдання – забезпечення фінансової та ресурсно самодостатності місцевих рад. Водночас розширення повноважень місцевого самоврядування не повинно зруйнувати цілісність та єдність системи державного управління. Кожний рівень організації влади (самоврядування) мусить виконувати свої, притаманні лише йому функції, а система влади повинна діяти як єдиний організм. Головним на шляху становлення ефективного місцевого самоврядування в Україні та соціально-економічного розвитку держави є проблема формування інституту комунальної власності, обсягу повноважень органів місцевого самоврядування у здійсненні права власності на комунальне майно [4].

Українське суспільство впродовж віків іноземного панування, перебуваючи під різними державними утвореннями, все ж зберігало єдність не завдяки владі, а всупереч їй, та накопичило певний громадянський потенціал самоврядування. Трансформація громадянського суспільства вимагає глибокого вивчення конституційно-правових аспектів організації і реалізації місцевого самоврядування в Україні, час і практика ставить нові доктринальні та конкретно-юридичні завдання.

Використовуючи досвід європейської демократії в Україні, одночасно розбудовується і правова держава, і громадянське суспільство, у тому числі місцеве самоврядування з власними соціокультурними та історичними традиціями, культурою та менталітетом українців.

Конституція України 1996 р. створила конституційно-правові передумови розбудови місцевого самоврядування, визначила загальні засади конституційної моделі територіальної організації влади на місцях та концептуальні напрямки діяльності виконавчих органів місцевого самоврядування в Україні. Відповідно до ч. 2 ст. 5 Конституції України носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Згідно з Конституцією України місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції України і законів України. Так, в Україні місцеве самоврядування визнається і гарантується (ст. 7 Конституції України) [5].

Концептуальні засади побудови і функціонування системи місцевого самоврядування визначено й викладено у Всесвітній декларації місцевого самоврядування та Європейській хартії про місцеве

самоврядування. Так, відповідно до ст. 3 Європейської хартії місцевого самоврядування – це право і реальна здатність органів місцевого самоврядування регламентувати значну частину публічних справ і управляти нею, діючи в межах закону, під свою відповідальність і в інтересах місцевого населення. Дане право здійснюється як виборними та виконавчими органами, так і безпосередньо територіальною громадою шляхом використання різних форм прямої демократії. Дана Хартія ратифікована Законом України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» від 15 липня 1997 р. [8] без будь-яких застережень. Слід зазначити, що більшість положень чинної Конституції України ґрунтується на положеннях Хартії, які об'єктивно і закономірно відповідають європейському вибору України.

Так, Європейська хартія місцевого самоврядування формально на сьогодні є складовою українського законодавства і має прямо застосовуватись у реальному житті. У визначенні Хартії йде мова не тільки про право, а й про реальну здатність, що означає просту річ. Не може бути місцевого самоврядування там, де немає спроможності виконувати надані повноваження.

Схвалена Кабінетом Міністрів України 1 квітня 2014 р. «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» визначає основні шляхи вирішення проблем існуючої системи місцевого самоврядування. Ключовими питаннями, які визначають сутність змін цієї системи, є: визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади; розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації; максимальне залучення населення до прийняття управлінських рішень, сприяння розвитку форм прямого народовладдя [38].

На забезпечення розвитку системи місцевого самоврядування було спрямовано прийняття: Закону України «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 р., Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р., Закону України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 р. Прийняття нових законодавчих актів спричинило внесення змін до такого концептуального поняття, як «система місцевого самоврядування», що знайшло відображення у змінах до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», внесених 5 лютого 2015 р. Після доопрацювання до переліку елементів цієї системи віднесено: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; старосту; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення [13].

У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»

від 12 січня 2015 р. визначаються мета та першочергові умови – оборонні, соціально-економічні, організаційні, політико-правові, виконання яких забезпечать в подальшому повноцінне членство в ЄС. Необхідно досягти консенсусу у відносинах між владою, бізнесом та громадянським суспільством, яке повинно здійснювати контроль за владою, жити відповідно до принципів Конституції гідності та неухильно додержуватися Конституції України та законів України [14].

Пріоритетним напрямом державної політики у сфері місцевого самоврядування є забезпечення реалізації на місцях Стратегії розвитку України – 2020, а саме: спрямування діяльності органів місцевого самоврядування за такими векторами руху як: сталий розвиток країни; безпека держави, бізнесу та громадян; відповідальність і соціальна справедливість; гордість за Україну в Європі та світі; проведення децентралізації та реформи місцевого самоврядування; реформа органів публічного управління; залученість органів місцевого самоврядування до реалізації 10 першочергових реформ в цілому [14].

На виконання рішень III-го Варшавського саміту голів урядів та керівників держав-членів Ради Європи було розроблено Європейську Стратегію інновацій та належного врядування на місцевому рівні, яка була затверджена Комітетом Міністрів Ради Європи у 2008 р. Ухвалення даної Стратегії є надзвичайно важливим кроком у подальшому розвитку місцевої демократії, оскільки однією з найважливіших передумов реформування системи місцевого самоврядування як в Україні, так і в інших європейських країнах є спроможність місцевого самоврядування ефективно реалізовувати зростаючу кількість повноважень, що передається їм органами центральної влади з метою надання більш якісних послуг населенню. Реалізація Стратегії має сприяти досягненню наступних результатів: громадяни мають бути в центрі всіх найбільш важливих демократичних процесів у суспільстві; органи місцевого самоврядування повинні постійно удосконалювати систему управління та надання послуг відповідно до 12 принципів, визначених в Європейській Стратегії, а саме:

1. Чесні вибори, громадське представництво та партисипація, з метою забезпечення реальної можливості громадян брати участь у вирішенні місцевих справ.
2. Чутливість – відповідне реагування органів місцевої влади на законні очікування та потреби громадян.
3. Ефективність і результативність, найбільш раціональне використання ресурсів місцевої громади.
4. Відкритість і прозорість, забезпечення публічного доступу до офіційної інформації з метою розуміння місцевою громадою, яким чином здійснюється управління суспільними справами.
5. Верховенство права, з метою забезпечення справедливості та політичної нейтральності місцевої влади у своїй діяльності.

6. Етична поведінка – переважання суспільних інтересів над приватними.

7. Компетентність та спроможність. Забезпечення професійного виконання обов'язків представниками та посадовими особами місцевого самоврядування.

8. Інновації та відкритість до змін – застосування нових підходів та практик в управлінській діяльності.

9. Надійний фінансовий менеджмент, забезпечення ощадливого та продуктивного використання публічних фінансів та інших матеріальних ресурсів.

10. Сталий розвиток та орієнтація на довгострокові результати, з метою врахування інтересів майбутніх поколінь щодо збереження національної (місцевої) культурної спадщини та навколишнього природного середовища.

11. Права людини, культурна різноманітність та соціальне згуртування, з метою забезпечення захищеності та поваги до усіх громадян.

12. Підзвітність – відповідальність посадових осіб місцевого самоврядування за свої дії [14].

Міжнародна практика свідчить про те, що місцеве самоврядування є суттєвим елементом громадянського суспільства, хоча і досить специфічним. З одного боку, це владна структура, без якої громадянське суспільство існувати не може. З іншого, це частина громадянського суспільства, яка представляє всю спільноту у владних структурах та забезпечує реалізацію прав населення на здійснення місцевого самоврядування.

В усіх країнах Західної Європи місцеве самоврядування розглядається в якості найважливішої складової частини управління суспільством, необхідного доповнення і протизваги у правляння з центру та є запорукою демократичного здоров'я суспільства.

Система місцевого самоврядування європейських країн формувалася на протязі багатьох віків під сильним впливом загальнокультурних і політичних традицій, особливостей адміністративно-територіальних устроїв, рівня політико-правового регламентування центральних органів влади. Саме це пояснює специфічність і різноманітність систем місцевого самоврядування на одному континенті. Очевидно, що подібні системи не копіювались з якогось одного зразку, а виривали в надрах того чи іншого суспільства. В останні роки спостерігається тенденція поступового послаблення відмінностей та посилення спільних рис у структурі, характері, функціональності систем місцевого самоврядування в різних країнах.

Передумовою конституційної реформи місцевої влади були прагнення запозичити позитивний досвід зарубіжних країн, наблизити українські муніципальні інститути до європейської цивілізації, гарантувати захист прав місцевого самоврядування, його самостійність, демократичні принципи організації муніципальної влади.

Україна на конституційному і законодавчому рівні може використовувати позитивний світовий

досвід при формуванні власної моделі місцевого самоврядування. Необхідно орієнтуватися на: аналіз національних умов організації та діяльності відповідних органів влади з урахуванням адміністративно-територіального устрою; децентралізацію управління і передачу на місцевий рівень більших повноважень; історичні, фінансові та інші умови розвитку територій і держави в цілому.

Отже, процес передачі повноважень від державних органів влади до органів місцевого самоврядування проходить поетапно і не є завершеним у зв'язку з потребою удосконалення законодавства України.

Необхідно констатувати, що відродити місцеве самоврядування в Україні неможливо без його реформування, що є необхідною передумовою подолання системної кризи в нашій державі. Незважаючи на проголошені реформи, на сьогодні ні українці, ні міжнародні експерти не виявляють реальних змін в Україні. Показником є місце нашої держави в різних міжнародних рейтингах. Стан місцевого самоврядування не відповідає потребам українського громадянського суспільства, а принципи місцевого самоврядування майже не реалізуються на практиці.

Для подолання закликів до федералізації, порушень вітчизняного законодавства та державного суверенітету необхідно удосконалити та запровадити ефективний механізм втілення в життя конституційно-правових норм, що забезпечить існування дієвого місцевого самоврядування в нашій державі.

Історія децентралізованої держави є історією суперечностей, пов'язаних із пошуком найкращої форми організації державної влади. Останні кілька десятиріч поняття децентралізації є основним в Європі, воно також стало об'єднуючим щодо економічного розвитку регіонів у цій частині світу. Децентралізація як концепція набуває багатьох форм, зважаючи на історію країн, рівні розвитку, культури й підходи до державного управління.

Публічна влада виступає у двох формах – державної влади та місцевого самоврядування. Система публічної влади існує і функціонує за рахунок податків з населення та підприємств для того, щоб діяти у суспільних інтересах. Проте, за наявних умов переходу України до демократії, механізм дії публічної влади потребує подальшого розвитку та вдосконалення.

Одним із способів оптимізації державного управління є децентралізація – передача певної частини повноважень органам, які не є підпорядкованими центральній владі, а обираються чи створюються громадою. Процес децентралізації, наприклад, у Франції та Німеччині відбувається і дотепер – час від часу ще робляться деякі вдосконалення і корегування. Традиційно усталений погляд на децентралізацію як на процес, за якого в рамках децентралізованої держави утворюються самостійні одиниці, що є носіями місцевого самоврядування (громади), потребує вироблення нових підходів до аналізу його змісту.

Проблема децентралізації влади в Україні не є

новою, проте залишається актуальною, оскільки за існуючої системи державотворення – управління занадто сконцентроване в центрі, не вистачає ресурсів і, відповідно, функціонування виконавчої влади на місцях є не досить динамічним, спостерігаються суперечності між місцевими органами влади, і, як результат – відчуженість людей від неї. З огляду на це потребує вдосконалення та приведення у відповідність з Конституцією України правове регулювання цих проблем. Насамперед це стосується розвитку місцевого самоврядування, стратегічного планування, і особливо бюджетної політики держави. Удосконалення місцевого управління, зокрема взаємодії органів державного управління та місцевого самоврядування, сьогодні залишається актуальною.

Для ефективного розв'язання питань місцевого значення потрібна модель, яка б забезпечувала необхідну єдність державної влади з одночасною самостійністю територіальних громад. У суспільстві мають бути визначені не максимальні, а граничні можливості самоврядування з метою розвитку демократії і забезпечення суверенітету народу, і оптимальне співвідношення державного управління і самоврядування, їх співвідношення на місцевому рівні. В умовах реформування українського суспільства вирішення цієї проблеми є надзвичайно важливим.

В Україні за роки незалежності були зроблені перші кроки для інституціонування демократичної децентралізації в плані створення правової основи для процесу децентралізації. Чинна Конституція закріпила систему організації влади на місцевому рівні, закладеному в 1992 році. Наступним кроком у створенні правової основи для децентралізації влади стали закони «Про місцеві державні адміністрації» (1997) та «Про місцеві адміністрації» (1999). Етапом на цьому шляху стала Концепція реформи місцевого самоврядування, спрямована на децентралізацію влади. Наступним реальним кроком стали пропозиції щодо внесення змін до Конституції України, які ґрунтуються на положеннях Європейської Хартії місцевого самоврядування, напрацьованих Конституційною асамблеєю та Конституційною Комісією Верховної Ради, груп експертів в області конституційного права і місцевого самоврядування.

На сучасному етапі в Україні триває муніципальна реформа, яка є органічною частиною адміністративної реформи та передбачає усунення недоліків, які істотно впливають на здійснення управлінської діяльності. При цьому, слід зазначити, що повноцінному функціонуванню інституту місцевого самоврядування в Україні заважає також фінансово-економічна несамостійність територіальних громад, надмірна концентрація владних повноважень у центральних та місцевих органах виконавчої влади, обмеженість повноважень і ресурсів місцевого самоврядування, що також пов'язані з відсутністю належного розуміння необхідності виваженого впровадження зарубіжного досвіду.

Для розв'язання зазначених проблем необхідно

науково обґрунтувати та внести зміни до організаційно-правових механізмів, що регулюють процеси місцевого самоврядування, розробити інституціональний дизайн та концептуальні моделі організації влади на місцях і на цій основі – запровадити стандарти Європейського Союзу щодо надання адміністративних та громадських послуг населенню через удосконалення структури та функцій місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Адже, вступивши до Ради Європи та підписавши Європейську хартію про місцеве самоврядування, наша держава взяла на себе зобов'язання щодо розвитку місцевої демократії за європейським взірцем.

Аналіз попередніх досліджень. За останні роки проведено багато наукових досліджень, присвячених висвітленню різних аспектів теорії і практики місцевого самоврядування у європейських країнах, але комплексний аналіз можливостей використання європейського досвіду в умовах українських реалій, носить дещо поверховий характер. Концепція місцевого самоврядування, розроблена розвинутими зарубіжними країнами, ґрунтується на аксіоматичному твердженні, що право громадян на участь в управлінні місцевими справами є складовою частиною побудови більшості сучасних демократичних держав світу, а територіальні громади являють собою один з основних елементів будь-якого демократичного режиму. У зв'язку з цим виділено основні напрями розробки проблем, що розглядаються як вітчизняними, так і зарубіжними фахівцями.

Питанням розвитку місцевого самоврядування присвячені праці таких дослідників: В.Б. Авер'янова, В.Д. Бакуменка, Л.М. Пронько, Г.М. Заболотного, О.В. Батанова, В.М. Дрешпака, І.В. Дробуша, В.В. Кравченка, Н.В. Левківської, О.Ю. Лебединської, Ю.А. Дмитрієва, Т.В. Мотренка, О.І. Сушинського, В.В. Наконечного, І.О. Цурканової та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення теоретичних, методичних та практичних питань впровадження зарубіжного досвіду в систему ефективної роботи органів місцевого самоврядування.

Результати дослідження. Як правило, виокремлюють такі три види децентралізації: урядову, ідеологічну та технологічну. Вони, своєю чергою, також поділяються на підвиди: урядова – на політичну, адміністративну, фінансову, економічну чи ринкову й екологічну; ідеологічна – на лібертаріанську соціалістичну та вільного ринку; технологічна – на інформаційних технологій та освоєних технологій. Розглядаючи урядову децентралізацію, важливо зазначити, що вона може бути як територіальною, у процесі якої влада передається, наприклад, від центральної частини міста до його периферійних частин, так і функціональною, коли прийняття рішень на вищих рівнях управління будь-якої гілки влади передається нижчому рівню або відбувається повна відмова від цієї функції за рахунок приватизації.

Зарубіжний досвід показує: практичне застосування децентралізації та однієї з чотирьох її форм – деконцентрації – зумовило появу явищ і процесів регіоналізаційного характеру в європейських країнах (тобто регіоналізації), що, своєю чергою, вплинуло на трансформацію усталених у цих країнах форм державного устрою. Тому в багатьох країнах світу так історично склалося, що протягом XIX–XX століть утвердилися нові форми державного устрою, які не лише є основою муніципальної (або місцевої) та регіональної автономії, а й забезпечують їхнє ефективне функціонування. Як наголошують західні науковці, провідними принципами європейської політики виступають деконцентрація, децентралізація та регіоналізація, а «місцева та регіональна автономія стали принципами європейського конституційного права, тобто такого конституційного права, яке є спільним для всіх країн Європи». Пояснюється це щонайменше двома обставинами.

По-перше, саме завдяки своїм звичним та прозорим сферам життєдіяльності муніципальна та регіональна автономії уможлиблюють розв'язання суспільних проблем із максимальним наближенням до інтересів громадян.

По-друге, муніципальні та регіональні особливості, а також знання громадянами та громадськими об'єднаннями проблем місцевого й регіонального характеру можуть розглядатися та вирішуватися безпосередньо лише на муніципальному та регіональному рівнях, що й дає змогу для реалізації орієнтованої на потреби людей муніципальної та регіональної політики.

Попри те, що класичними формами державного устрою в різних країнах світу залишаються унітаризм, федералізм і конфедералізм, дослідження останніх десятиліть показують, що кожна з цих форм має свої особливості, які дали підстави не лише зробити відповідну класифікацію окремих держав, а й вивести ще такі форми державного устрою, як унітарну децентралізовану та унітарну регіоналізовану.

Нині налічується 168 унітарних держав¹, з яких 130 – республіканського типу та 38 – унітарні монархії. Федеральних держав у світі налічується 27, з яких республіканського типу – 21 та федеральних монархій – 6. Для проведення адміністративної реформи в ЄС перед розширенням 2004 року європейські експерти, дослідивши проблеми державного устрою країн-членів ЄС і врахувавши наслідки застосування згаданих принципів деконцентрації, децентралізації та регіоналізації в цих країнах, класифікували їх за певними ознаками.

Унітарний устрій зберігають Греція, Ірландія, Люксембург і Португалія, котрі стали членами ЄС у другій половині XX століття. Спільним між цими країнами є те, що вони відносно невеликі за територією (Ірландія, Люксембург) або лише декілька десятиліть тому звільнилися від авторитарних режимів (Греція, Португалія). Тому якщо в основі збереження унітаризму Ірландією й Люксембургом можна вбачати насамперед наявність малих територій (Люксембург) і гомогенність населення (Ірландія), то грецький і португальський унітаризм, крім

гомогенного чинника, продовжує зберігатися історично, а також, можливо, через нетривалу деконцентрацію та децентралізацію поставлоритарної влади.

Польща, Чехія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Румунія, Болгарія, Хорватія, Естонія, Литва і Латвія, які вступили до Євросоюзу вже на початку XXI століття (2004, 2007 та 2013 рр.), також зберігають класичну унітарну форму державного устрою.

Унітарні регіоналізовані держави є предметом досліджень не лише європейських, а й багатьох інших зарубіжних науковців, котрі значно розширили їхній перелік, включивши до нього також Україну.

У політичному розумінні регіоналізація, як наголошують європейські науковці, є концепцією, наближеною до федералізму, а отже, виникає новий тип держави – регіоналізована держава. Це поняття виникло зовсім недавно й спричинило чимало дискусій, порушивши бінарну класифікацію, яка розрізняла федеративний та унітарний державні устрої. Регіоналізована держава є однією з двох можливих форм складного державного устрою, другою формою якого є, звісно, федеративна держава.

Зарубіжний досвід показує, що регіональна держава є централізованішою, ніж федерація, але децентралізованішою, ніж унітарна держава. З другого боку, регіональні держави включають федерації, в яких влада стала централізованішою, та унітарні держави, де певний обсяг влади був переданий регіональному врядуванню. Проміжним рівнем між місцевим і національним урядуванням в обох формах державного устрою є субнаціональні (піднаціональні) регіони.

Необхідність фундаментального вивчення світового досвіду становлення й розвитку нових форм державного устрою актуалізована теперішньою ситуацією в Донецькій і Луганській областях, сепаратистські явища та процеси в яких призвели до ліквідації в окремих районах цих областей державного ладу. Сепаратистсько-російські терористичні угруповання надалі бойовими діями порушують територіальну цілісність нашої держави, а їхнє керівництво намагається в так званий дипломатичний спосіб нав'язати Україні федералізм. З огляду на це, необхідно якнайактивніше шукати відповіді на запитання [1]:

– до якого ступеня необхідно деконцентрувати й децентралізувати владу й управління, щоб зберегти, з одного боку, територіальноадміністративну цілісність держави, а з другого – створити ефективний муніципальний (місцевий) та регіональний рівні управління?

– чи варто вдосконалювати та розвивати наявну унітарну регіоналізовану форму державного устрою, наповнюючи її адекватним, сучасним реаліям змістом, чи залишати її «законсервованою», чи впроваджувати федеративну форму державного устрою?

Ці та багато інших подібних до них питань надзвичайно гостро, як ніколи раніше, стоять сьо-

годні на порядку денному перед науковцями, експертами, політиками, урядовцями. Проблеми, які стосуються форми державного устрою та які накопичувалися десятиліттями, знайшли своє відображення та варіанти шляхів розв'язання в численних концепціях різних реформ і в цілій низці політико-правових документів, котрі вироблялися впродовж двох минулих десятиліть і котрі становлять сьогодні досить вагоме підґрунтя для реформування.

Однак відповіді на наведені вище запитання доцільно шукати не лише всередині країни, а й у відповідних доробках європейських держав, оскільки внаслідок історичних обставин вони значно раніше почали розв'язувати такі проблеми. Зрозуміло, що при цьому не варто ідеалізувати європейський або світовий досвід, сприймати «за чисту монету» поради й рекомендації закордонних експертів бодай через те, що Європейський Союз загалом і його держави-члени зокрема (як і інші країни світу) перебувають у перманентному стані розвитку буквально в усіх сферах суспільного життя. Одне з пріоритетних місць в еволюційних процесах посідає сфера управління на муніципальному та регіональному рівнях, а це означає, що країни в процесі реформування експериментують не лише в себе і навіть не стільки в себе, скільки поза межами власних територій.

Формою державного устрою в Україні має залишатися унітаризм, котрий у контексті децентралізаційних та регіоналізаційних явищ і процесів (як більш демократичних), що тривають у країнах світу, має поступово наповнюватися якісно новим змістом, пронизаним історичними, етнопсихологічними, соціальноекономічними, політико-правовими й іншими особливостями й традиціями, що віками супроводжують українську державність.

Оптимальна організаційна структура державного управління на практиці також пов'язана з проблемою вибору між централізацією та децентралізацією. Розподіл повноважень між державним, регіональним та місцевим рівнями влади є важливим фактором здатності держави покращувати надання послуг населенню, а також допомагати у формуванні належного середовища для регіонального економічного розвитку. Подібного ефекту можна досягти як шляхом децентралізації (політичний та адміністративний підхід), так і шляхом деконцентрації (переважно) адміністративний підхід, або завдяки їх поєднанню [2].

Згідно із системою деконцентрації, повноваження місцевого рівня передаються органам державного управління, які виконують їх у межах окремих територіальних одиниць. Контроль здійснюється шляхом запровадження фінансових і дисциплінарних заходів. У поєднанні з парламентським управлінням, деконцентрація зазвичай має важливий централізуючий вплив, адже саме прем'єр, у разі, необхідності, приймає рішення щодо політики управління та децентралізації. Натомість децентралізація передбачає передачу повноважень уряду чи його органів представникам місцевих територіальних колективів, причому останні не мають прямої відповідальності ні перед урядом, ні

перед його органами. На відміну від федеральної системи, у моделі децентралізації унітарної держави існують місцеві органи влади, які утворюються центральною владою. Це означає, що вони наділені лише тими повноваженнями, які делеговані їм урядом.

Адміністративна децентралізація в Польщі сприяла самостійному розвитку місцевого самоврядування, покращанню якості життя її громадян і, насамкінець, після вступу країни до ЄС дала можливість новоствореним адміністративним одиницям виступати рівноправними партнерами в міжнародному співробітництві. Вивчення зарубіжного досвіду впровадження реформ децентралізації влади може сприяти уникненню деяких упереджених і неправильних підходів, характерних для сучасної української практики управління «з центру», тому передовий досвід децентралізації має для України на етапі зміцнення державності передусім змістове значення.

Зарубіжний досвід підтверджує, що навіть в успішних в політичному, економічному, соціальному плані країнах (Франція, Велика Британія, Італія, Польща) в процесі здійснення децентралізації влади вони мали великі проблеми. В умовах глибокої політичної, економічної та соціальної кризи цей чинник слід завчасно враховувати, щоб упередити можливі негативні наслідки децентралізації. В цьому плані слід забезпечити послідовність у здійсненні цього процесу, зокрема, органи влади зобов'язані забезпечити спроможність участі народу в управлінні суспільно-політичними та суспільно-економічними процесами в державі: держава має посприяти зміцненню інститутів місцевого самоврядування, ефективності їх діяльності з метою забезпечення здійснення ними самоврядних функцій на рівні району та регіону, забезпечити ефективність системи служби в органах місцевого самоврядування, підвищення рівня оплати службовців місцевого самоврядування, їх освітнього та компетентного рівня, здійснення ефективної політики, спрямованої на подолання диспропорцій в економічній та інших сферах розвитку територій, збільшення обсягу бюджетного фінансування та вдосконалення механізму трансфертів фінансових ресурсів держави на рівень територіальних громад, ліквідації диспропорцій у розвитку економічної та правової основ у здійсненні децентралізації та ін.

Децентралізація – процес перерозподілу або диспергування функцій, повноважень, людей або речей від центрального управління. Цей процес було названо «новим державним управлінням», який був описаний як децентралізація, предметне управління, конкуренція урядової і місцевої координації. Зростання державних витрат, низькі економічні показники і зростання впливу ідей вільного ринку переконали уряди децентралізувати свою діяльність, щоб укласти договори з приватними фірмами, що працюють на ринку і повністю приватизувати виконання деяких послуг.

У багатьох зарубіжних країнах розроблено комплекс процедур, спрямованих на підвищення

результативності й ефективності державного фінансового контролю, поліпшення діяльності органів виконавчої влади та інших органів, які використовують у своїй діяльності державні ресурси, а також на збільшення прозорості діяльності виконавчих органів влади й інших бюджетотримувачів і для того, щоб мати можливість визначати персональну відповідальність за ухвалені рішення та дії в державних органах. Метою впровадження цих процедур є незалежна, ефективна і об'єктивна оцінка діяльності виконавчих органів влади та інших органів, що використовують державні кошти.

Ці процедури закріплюються на законодавчому рівні. Наприклад, у США діє Government Performance Results Act (GPRA) – федеральний закон «Про оцінку результатів діяльності державних установ» (1993 р.). Значущість цього закону в тому, що вперше сформоване завдання підвищення якості і ступеня задоволеності населення послугами, що надаються державою.

У Франції ці показники закріплюються в Budget Organization Law (LOI organique n 2001-692 du 1 aout 2001 relative aux lois de finances: LOLF). Закон зобов'язує кожне Міністерство складати Річний Виконавчий План, який встановлює за кожною програмою: завдання, які повинні бути досягнуті; показники діяльності для оцінки ефективності (Indicateur d'efficience) та їх цільові значення; показники діяльності для оцінки ефективності (Indicateur d'efficience) та їх значення⁸. Крім того, кожне Міністерство повинне готувати Річний Виконавчий Звіт про результати роботи, який необхідно подавати до Парламенту після закінчення фінансового року. У Повідомленні кожному Міністерству потрібно ясно вказати для кожної програми такі елементи як: ступінь виконання завдань; ступінь досягнення цільових значень показників діяльності для оцінки їх ефективності.

Змінюючи моделі управління в Україні з акцентом на посилення місцевого самоврядування, важливо розв'язати проблеми у двох сферах: територіальній – визначення базового рівня управління, на якому може забезпечуватися ефективно управління, і фінансовій – забезпеченість рівнів управління. При цьому ключовими постають проблеми, пов'язані з оптимізацією місцевих видатків відповідно до галузевих норм навантаження на бюджетні установи та бюджетної спроможності фінансування цих установ. Забезпечення населення мінімальним набором суспільних благ є можливим тільки в адміністративно-територіальних одиницях, які мають відповідний розмір [17].

Тому надзвичайно важливим напрямом децентралізації в Україні є впровадження механізмів об'єднання зусиль різних територіальних громад щодо реалізації тих чи інших функцій як шляхом їх об'єднання в одне муніципальне утворення, так і через міжмуніципальне співробітництво. Наразі в Україні вже реалізуються перші спроби об'єднання територіальних громад за затвердженою урядом методикою. Загалом це відповідає сучасним європейським тенденціям, хоча має враховувати низку застережень.

Загалом серед країн Європи виділяють дві загальні схеми об'єднання територіальних громад: північноєвропейська, в рамках якої відбувалося формування великих муніципалітетів (Швеція, Англія) та південноєвропейська – з об'єднанням громад у відносно невеликі муніципалітети (Франція, Італія). Відповідно сформувалися і різні за розміром та повноваженнями муніципалітети. У Швеції середній розмір громади становить 34 тис мешканців, у Данії – 55 тис, в Англії – 120 тис. У деяких землях Німеччини реформи привели до збільшення середнього розміру муніципалітету до 45 тис жителів.

Таке масштабне укрупнення муніципалітетів суттєво підвищило фінансово-економічні складові управлінського потенціалу органів місцевого самоврядування і зробило їх багатофункціональними. У більшості країн Європи територіальні реформи з суттєвого укрупнення муніципалітетів офіційно були добровільними, як це анонсується і в Україні. Проте в реальності ступінь добровільності був не надто високим, і територіальні реформи проводилися із суттєвою примусовою складовою. Як правило, на рівні уряду створювалися комісії, які готували рекомендації щодо створення нового територіального формату системи місцевого самоврядування.

Добровільна фаза у процесі об'єднання громад переважно стосувалася деталей адаптації громад до запропонованого урядом плану територіальної структури. Якщо ж добровільно консенсусу не вдавалося досягнути, то рішення про об'єднання приймалося централізовано. Такий досвід добровільного об'єднання громад необхідно враховувати і при здійсненні подібних заходів в Україні. Очевидно, що у даній сфері виникатиме чимало суб'єктивних конфліктів, які не дозволять прийняти оптимальне рішення з позицій підвищення ефективності управління.

Інша модель формування дієвого місцевого самоврядування – в Іспанії, Швейцарії, Італії та Франції, у яких кількість муніципалітетів не змінилася. Остання взагалі є лідером у Європі за кількістю органів місцевого самоврядування, їх там понад 36 тис, а кількість населення у більшості з них не перевищує 2 тис.

Проте більшість функцій там реалізується через інститути міжмуніципального співробітництва, яких у Франції створено понад 2,5 тис. Такі інститути можуть мати різну організаційну форму і виконувати різні функції. Їх створення і функціонування є добровільним і виходить з ініціативи громад, завдання яких вони покликані виконувати. Такий підхід суттєво відрізняється від централізованого спланованого об'єднання громад і забезпечує індивідуальні рішення різних територіальних проблем.

Загалом, основною тенденцією процесів адміністративно-територіального реформування є утворення міцних базових адміністративно-територіальних одиниць, спроможних здійснювати місцеве самоврядування. Проте питання розмірів та функцій, які вони повинні виконувати, є індивідуальним

не тільки для країни, а й навіть у межах окремих регіонів. Тому воно повинно вирішуватися за безпосередньої участі територіальних громад.

Логічно припустити, що в країнах з невеликими муніципалітетами більшість повноважень закріплено за центральним рівнем. Цьому є докази. Наприклад, освіта у Франції є високоцентралізованою. Центральний уряд керує кадровою політикою на всіх рівнях і складає загальні плани розміщення закладів освіти. Роль муніципалітету обмежена формуванням та утриманням шкільного майна і покриттям поточних витрат, не пов'язаних з навчанням. Литва з відносно великими муніципалітетами дотримується протилежного курсу. Місцева влада тут оплачує зарплату і має формальну функцію контролю за наймом та просуванням по службі персоналу, а також відповідає за формування та утримання шкільного майна.

Проте малі розміри муніципалітетів не завжди виключають можливість отримання великої кількості повноважень. У Франції, наприклад, місцева влада відповідає за водопостачання та каналізацію. Малі громади забезпечують ці послуги, укладаючи угоди з компаніями приватного сектора. У Німеччині малі муніципалітети укладають угоди з районною владою щодо забезпечення початкової та середньої освіти. Муніципалітети можуть формувати спільні компанії з надання послуг або укладати міжмуніципальні угоди. Наприклад, одна громада надає певні послуги іншій за обумовленою ціною. Отже, обидва підходи – щодо об'єднання та збереження невеликих громад – мають переваги та недоліки, і навряд чи слід обирати ту чи іншу схему у чистому вигляді.

Очевидно, що добровільно об'єднати усі громади в Україні не вдасться, тому, залишаючи можливість для існування малих громад, важливо забезпечити їх інструментарієм розв'язання спільних із сусідніми громадами проблем. Серед українських 12 тис територіальних громад половина є малими з населенням менше 3 тис осіб. Тож основні реформаційні зусилля потрібно спрямувати саме на них, бо в існуючих умовах вони не мають шансів на ефективне самоуправління.

Нагальним завданням реформування державно-управлінської діяльності є визначення місця адміністративних договорів у системі адміністративно-правового регулювання, критеріїв класифікації адміністративних договорів, порядку їх укладення і використання в практичній діяльності органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування. Найбільш вживаною є класифікація форм державно-управлінської діяльності, яка структурно складається із чотирьох видів: видання нормативних актів управління; видання індивідуальних актів управління; проведення організаційних заходів; здійснення матеріально-технічних операцій. Використання в державному управлінні методів єдиноначальності та колегіальності, принципів централізації та децентралізації, функцій регулювання та дерегулювання свідчать про певну діалектику його розвитку. Якісні зміни в державному управлінні України передбачають часткове усунення

існуючих суперечностей шляхом удосконалення його форм та відображення їх на відповідному рівні.

З числа інноваційних правових форм публічного управління однією з перспективних вважається договірна форма регулювання адміністративних правовідносин. Подальше вдосконалення форм і методів управлінської діяльності держави має першочергове значення, оскільки форми державного управління пов'язані насамперед із виданням правових актів. Однак безперервність управлінської діяльності веде до значної кількості законодавчих і нормативно-правових актів. Практично виключається можливість повного та вичерпного регулювання всіх управлінських відносин нормами Конституції України, законів, указів Президента України та нормативних актів Кабінету Міністрів України. Тому інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, здійснюючи в межах своєї компетенції функції управління та вирішуючи конкретно-індивідуальні справи, уповноважені на видання власних нормативно-правових актів, які загальноприйнято називати юридичними актами управління або адміністративними актами [17].

Значну увагу слід приділити загальній характеристиці адміністративного договору як форми державного управління. Відзначається, що в нинішніх умовах розвитку українського суспільства спостерігаються спроби повернутись до аналізу положень доктрини природного права. Це знову ставить проблему визнання самого права як системи прав, а не системи норм. Це передбачає наявність множинності джерел права, у тому числі звичаїв, прецедентів, договорів, а відмова від положень, що договір є результатом реалізації об'єктивного права, ставить питання про визнання його як елемента правотворчості.

В історичній ретроспективі окремими країнами застосовувалися ті чи інші з згаданих основних інституційних принципів, або їх поєднання, тому їх аналіз потребує врахування особливостей конкретно-історичного етапу розвитку соціальної формації. У зв'язку із створенням ЄС важливо враховувати і застосування принципу субсидіарності в національних правових системах країн-членів, адже саме цей принцип відіграє важливу роль у визначенні компетенції та повноважень органів публічної влади країни-члена ЄС на місцевому рівні. У вітчизняній науці дістало обґрунтування положення про те, що «реалізація виконавчої влади забезпечується певним організаційно-правовим механізмом, який в юридичній науці прийнято розглядати як поєднання деякої сукупності суб'єктів, процесу їхньої діяльності, та нормативно-правової регламентації, що забезпечує належну юридичну основу як існування, так і функціонування даних суб'єктів».

Вважаємо за доцільне окремо проаналізувати принцип децентралізації. Першочерговий аналіз змісту цього принципу обумовлюється його важливим значенням для сучасного етапу розвитку вітчизняної адміністративно-правової галузі, проведення адміністративно-правової реформи, у т. ч. реформи адміністративно-територіального устрою України. Відповідно до визначення, поданого у французькому довідково-енциклопедичному словнику з державного управління принцип децентралізації визначається як спосіб організації державної влади, який має дві основні форми:

- 1) територіальна децентралізація (або політична);
- 2) децентралізація функціональна (або технічна) (табл. 1).

Таблиця 1

Принцип децентралізації (на прикладі Франції)

Принцип децентралізації	
територіальна децентралізація (політична)	децентралізація функціональна (технічна)
<p>Основні елементи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. визнання державою існування «адміністративно-територіальних утворень» (АТУ); 2. надання АТУ статусу юридичної особи; 3. організація АТУ на виборній основі; 4. передання повноважень держави на підставі закону відповідним децентралізованим органам влади. 	<p>Основні елементи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. виокремлення з загального обсягу публічної діяльності певного виду діяльності (наприклад, у Франції функціональна децентралізація проявляється у поділі означеного обсягу публічної діяльності за послугами, що надаються органами публічної адміністрації, усталено називається «децентралізацією за послугами»); 2. надання повноважень щодо управління таким видом діяльності окремій спеціалізованій установі (організації); 3. надання статусу юридичної особи відповідним децентралізованим органам влади.

В Україні засадничим підґрунтям організації державної влади виступають закріплені в ст. 132 Основного Закону положення про те, що «Територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економіч-

ного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій». Наведена конституційна модель поєднання двох різних за своїм змістом принципів, на наш погляд, відображають перехідний етап розвитку засад організації державної влади в Україні від радянської тоталітарної до перспективно правової,

соціальної, демократичної держави.

Отже, вітчизняна доктрина державного управління потребує спрямування розвитку юридичної думки в напрямку вивчення змісту та сучасних ознак принципу децентралізації, відмежування його змісту від вимог принципу ієрархічності, яким в європейській науці державного управління визначаються порядок та правила співвідпорядкування ланок нижчого рівня керуючим суб'єктам.

Сьогодні приділяється значна увага вивченню досвіду законодавчого забезпечення реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади тих країн, які за політичними, економічними, правовими, географічними, демографічними, соціальними, культурними та іншими умовами близькі до українських реалій. Поряд із цим, особливу увагу заслуговує практика європейських країн із традиційними децентралізованими системами.

Аналіз результатів досліджень Інституту Відкритого Суспільства країн Балтії (Естонії, Латвії, Литви) і Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) (Польщі, Угорщини, Словенії, Словаччини і Чехії) засвідчує, що під час запровадження реформ децентралізації значна увага урядів цих країн приділялась таким компонентам, як: законодавча, конституційна база і структура місцевих органів влади; управління місцевими органами влади і механізми надання послуг; місцева політика, методи прийняття рішень і внутрішня організація; фінансові питання і управління фінансами; ринково-орієнтований економічний розвиток.

Процес децентралізації системи органів влади в країнах ЦСЄ і країн Балтії базується на принципах «від системи державної влади на місцях до системи місцевого самоуправління» і «від сильної держави до сильного громадянського суспільства» [4].

Здійснюючи децентралізацію, європейські держави так чи інакше стикалися із проблемою вдосконалення свого адміністративно-територіального устрою, але по-різному підходили до її розв'язання. Так, деякі з них проводили відповідні реформи адміністративно-територіального устрою, інші лише частково змінювали певні його елементи або взагалі не проводили жодних змін. Оскільки для багатьох європейських держав, які мали на меті децентралізацію чи автономізацію громад, характерною була відсутність у місцевих органів влади достатньої територіальної, демографічної і матеріальної бази для надання належного рівня публічних послуг і утримання сучасних громад – численні реформи публічної адміністрації в таких країнах розпочиналися з укрупнення адміністративно-територіальних одиниць, створення різноманітних регіональних форм управління [17].

Протягом останніх років спостерігається «хвиля децентралізації» серед країн, що розвиваються – країни ЦСЄ та нові незалежні держави (ННД).

Після політичних потрясінь 1989 і 1990 рр. у всіх країнах перехідного періоду розпочалися, хоча і з різною інтенсивністю, трансформації адміністративної, економічної й інших систем. Насправді, сам по собі «перехідний період» – це процес руху від

централізовано-контрольованої, командної економіки в напрямі створення політично, економічно і адміністративно децентралізованих структур.

В інших державах Європи впродовж 1952-1992 р. загальна чисельність муніципалітетів також скоротилась: у Данії – на 80%, Великій Британії – 76%, Німеччині – 67%, Австрії – 42%, Норвегії – 41%, Нідерландах – на 6% [11].

Важливою складовою децентралізаційних процесів є територіальна організація нижчого рівня (громад). Так, Закон *Італійської Республіки* про устрій місцевих автономій, що був прийнятий у 1990 р., спрямований на оптимізацію розмірів адміністративно-територіальних одиниць, ліквідацію малочисельних ланок, які не володіли достатніми фінансовими ресурсами для вирішення нагальних проблем [17].

Нові комуни, згідно із вказаним Законом, можуть створюватися в Італії за наявності не менше 10 тисяч жителів, провінції – не менше 200 тисяч жителів. Законом було передбачено і фінансові стимули для об'єднання й подальшого злиття комун із населенням чисельністю менше 5 тисяч жителів, або для їх приєднання до більших комун. Водночас запровадження *децентралізації у Франції відбувалося* без зміни карти адміністративного поділу. Існуючий нині адміністративно-територіальний устрій Франції є результатом тривалої еволюції території держави під впливом різноманітних чинників. З другої половини ХХ ст. у Франції розпочався процес децентралізації влади, який триває й досі, проте існуючий територіальний устрій зберіг традиції, що були закладені у ХVІІІ ст. [17].

Упродовж багатьох років у Франції дискутується питання щодо ліквідації дрібних і не завжди дієвих сільських комун, чисельність населення яких становить іноді всього лише кілька десятків чоловік. Проте державна політика з цього питання є досить виваженою і аж ніяк не радикальною. Жодних кардинальних рішень щодо ліквідації чи злиття дрібних сільських комун досі прийнято не було.

Проте модифікована система публічної адміністрації Франції залишилася однією із найбільш фрагментарних у Європі. Так, управлінські функції розосереджено по органах місцевого самоврядування – у понад 36000 комун. Існування такої значної кількості комун у Франції зумовлене історичними, географічними, економічними та іншими причинами.

Під час децентралізаційних реформ на цей рівень публічної адміністрації було передано більшість важливих повноважень щодо забезпечення життєдіяльності територіальних колективів та жителів комун. Державою також було надано необхідні для виконання цих функцій ресурси (місцеві податки, державні субсидії та ін.).

Проте виконання цих завдань на практиці продемонструвало низку проблем та труднощів, а також призвело до дискусій щодо життєздатності малих сільських комун. Так, правовий статус усіх комун є однаковим, проте можливості виконувати надані їм повноваження на однаково високому рівні

є різними. З 36 565 комун, що існують у Франції, 27 794 (що становить близько 80%) мають менше 1000 населення. Водночас 98% комун має населення чисельністю менше 10 тисяч осіб.

Посилення децентралізаційних процесів у Франції передбачає оновлення публічної діяльності, яка охоплює важливі заходи нематеріального характеру, та нові форми втручання у вирішення питань місцевого значення шляхом: надання довгострокової підтримки у сфері зміцнення відповідальності, узгодженості, інтеграції, регулювання, здатності реагувати на загрози, ноу-хау щодо реагування на будь-яку надзвичайну ситуацію на ринку.

Новою метою реформи є: залучення державного та приватного секторів (у тому числі громадян) шляхом сприяння колективному обміну досвідом.

Унітарна парламентська республіка Словаччина, сусідня з Україною країна, з 1 травня 2004 р. є повноправним членом Європейського Союзу. На сьогодні Словаччина має дворівневу систему адміністративно-територіального поділу, яку складають вісім країв та 79 округів. Крім того, існує поділ на територіальні самоврядні одиниці: вісім самоврядних країв, чії межі збігаються з межами країв, та населені пункти – села та міста.

Реформування місцевого самоврядування Словаччини було довгим і проблематичним, адже проєкт не мав підтримки більшості представників політичних сил країни. Тому уряд Словаччини виявив ініціативу в здійсненні реформи системи державного управління. Спочатку він розробив концепцію цієї реформи, що була схвалена на його засіданні в 2000 р.

Уряд країни не виносив цю концепцію на розгляд Народної Ради Словаччини, оскільки не був упевнений в тому, що концепцію підтримають опозиція та деякі партнери по коаліції. Таким чином, уряд взяв на себе відповідальність за проведення реформи [9], яка базувалася на трьох складових комплексної модернізації державного управління:

– по-перше, децентралізація влади, яка включала передачу повноважень на рівень місцевого самоврядування. Передбачалося також впровадження принципів фіскальної децентралізації, підготовку системних змін в охороні здоров'я, освіті, соціальній сфері, культурі та транспорті;

– по-друге, територіальна реформа, в результаті якої створено другий рівень місцевого самоврядування і тим самим розв'язувалися проблеми організації або об'єднання невеликих селищ;

– по-третє, адміністративна реформа, що передбачала реорганізацію державного управління шляхом вдосконалення системи виборів до органів місцевого самоврядування та визначення відповідних механізмів, що ґрунтувалися на принципах законодавства та настановах державного управління Європейського Союзу [17].

Ця концепція стала основою для політичної угоди між партіями владної коаліції, представниками місцевого самоврядування (Союз міст і сіл Словаччини та Унія міст Словаччини) і громадських об'єднань.

У 2001 р. розбіжності в поглядах щодо концепції територіальної реформи Словаччини між депутатами владної коаліції у парламенті мало не призвели до розколу уряду. І тільки після виборів 2002 р. новий сформований уряд розпочав процес децентралізації влади.

Кроки реформи проходили таким чином:

– 1998 р. – уряд Словаччини затвердив Концепцію децентралізації, яка стала базовим документом, на основі якого було здійснено і здійснюється перерозподіл повноважень, відповідальності та бюджетних фондів між державою, територіальними громадами та територіальними одиницями більш високого рівня;

– 2002 р. – на базі концепції реформування державного управління було запроваджено другий виборний рівень територіального самоврядування; у грудні Народна Рада Словаччини прийняла програмну заяву уряду щодо реформ місцевого самоврядування у напрямку децентралізації державної влади;

– 2003-2004 рр. – ухвалений «Проєкт подальшого впровадження децентралізації державної влади»; у травні 2003 р. парламент Словаччини ухвалив «Проєкт децентралізації державної влади на 2003-2006 роки», який став підґрунтям для підготовки і впровадження відповідних законів; близько 400 повноважень центрального уряду було передано місцевому рівню селищ та територіальних одиниць вищого рівня;

– з 1 січня 2005 р. була запроваджена нова система фінансування місцевого самоврядування – фіскальна децентралізація [17].

Після завершення адміністративно-територіальної реформи у Словаччині виникло близько трьох тисяч населених пунктів (міст та сіл) і було створено 8 країв, які діляться на 79 округів. Райони складають громади, яких налічується 2891. З них 130 є містами, інші – сільськими громадами. Останні, у свою чергу, утворюються з кадастрових районів.

Територіальне самоврядування Словаччини здійснюється на зборах громади, на місцевому референдумі, органами громади (представництво громади та старости громади) або органами територіальної одиниці більш високого рівня. Обов'язки та обмеження при здійсненні територіального самоврядування можуть також регламентуватися міжнародними договорами [11]. Держава ж може втручатися у діяльність громад виключно у порядку, встановленому законом.

Словаччиною була обрана так звана «роздільна модель» публічного адміністрування, яка організована на трьох рівнях: муніципалітет – край – держава. Ключовим принципом побудови даної моделі є високий рівень автономії різних її ланок, їхня фінансова самодостатність, відсутність відносин субординації між ними та максимальна децентралізація повноважень та відповідальності.

В основу правового регулювання функцій та повноважень місцевого самоврядування більшості зарубіжних держав покладено принцип субсидіарності, що є визнаним на загальноєвропейському рівні.

Компетенції суб'єктів владних повноважень базової ланки адміністративно-територіального устрою європейських держав [11]

Держава	Компетенція органів місцевого самоврядування
Словаччина (рівень муніципалітету)	Місцеве управління; територіальне планування; стимулювання підприємництва; місцеві податки; будівництво та підтримка доріг; благоустрій громадських місць; організація ринків; благоустрій цвинтарів; захист довкілля; місцевий громадський транспорт; будівництво житла; цивільна оборона; стимулювання місцевої економіки; управління водними ресурсами та переробкою побутових відходів; місцева поліція; пожежна безпека; підтримка місцевих закладів охорони здоров'я; вуличне освітлення; спорт; туризм; культура.
Польща (рівень гміни)	Землеустрій; управління нерухомістю; охорона довкілля; водне господарство; житлова технічна інфраструктура; місцевий транспорт; соціальна допомога; охорона здоров'я; освіта; культура й охорона пам'яток архітектури; спорт і активний відпочинок; ярмарки, ринки та торговельні центри; озеленення на рівні гміни; цвинтарі на рівні гміни; запобігання пожежам та повеням, громадський порядок і безпека громадян, пожежна безпека.
Швеція (рівень муніципалітету)	1. <i>Сфери повноважень, які реалізуються згідно з принципом місцевого самоврядування:</i> культура та рекреація; підтримка мережі доріг місцевого значення; водопостачання, управління каналізаційними системами та переробкою побутових відходів; благоустрій громадських парків; енергопостачання; захист довкілля. 2. <i>Сфери повноважень за спеціальним законодавством:</i> піклування про людей похилого віку; міське планування; послуги, які надаються у надзвичайних ситуаціях; соціальні послуги; школи; територіальне планування.

Втім, органи місцевого самоврядування одного й того ж рівня через нерівність умов (ресурсів) не можуть однаковою мірою забезпечувати розв'язання відповідних проблем. Компетенції органів місцевого самоврядування європейських держав представлені в табл. 2, засвідчують, що за принципом субсидіарності місцеві громади можуть реалізувати лише ті компетенції, які захищені державою шляхом створення механізмів фінансового

перерозподілу [1; 3].

Відповідно до розглянутого в цьому розділі принципу субсидіарності всі повноваження, що не реалізуються на місцевому рівні, переходять до наступного рівня територіального устрою – проміжного та регіонального [17]. Тому територіальне планування потребує об'єднання територій і пошуку варіантів їх рівномірного поділу (табл. 3).

Таблиця 3

Кількість місцевих органів влади

	Місцеві	Проміжні	Регіональні
Франція	36 786	101	13
Німеччина	11 252	295	16
Сполучене Королівство	433	-	4
Польща	2 497	380	16
Україна	10 885	488	25

Отже, в багатьох країнах потреба в децентралізації виникла у зв'язку із широкими процесами лібералізації, приватизації і реалізації ринкових реформ. Оскільки реформи в різних країнах розвиваються і протікають по-різному, проте в їх основі лежить єдиний принцип, що визначає необхідність децентралізації: керувати виробництвом товарів і наданням послуг має найнижча ланка управління,

яка здатна взяти на себе відповідні витрати і розподілитися отриманими результатами [10].

На місцевому рівні інституційний ландшафт дуже розмаїтий та складний. Проте за останні 20 років даний ландшафт (табл. 4) зазнав істотних змін, особливо після кризи, що мала місце після процесів децентралізації чи рецентралізації.

Таблиця 4

Інституційний ландшафт процесу децентралізації в країнах світу

	8 держав з лише одним рівнем: - Муніципалітети	18 держав з двома рівнями: - Держава/регіони - Муніципалітети	8 держав з трьома рівнями: - Держава/регіони - Середній рівень - Муніципалітети
9 федерацій та квазіфедерацій		Австралія, Австрія, Канада, Мексика, Швейцарія.	Німеччина, Бельгія, Іспанія, США.
25 унітарних держав	Естонія, Фінляндія, Ірландія, Ісландія, Ізраїль, Люксембург, Португалія, Словенія.	Чилі, Корея, Данія, Греція, Угорщина, Японія, Норвегія, Нова Зеландія, Нідерланди, Чеська Республіка, Словацька Республіка, Швеція, Туреччина.	Франція, Італія, Польща, Сполучене Королівство, Україна.

Відповідно, більш широкого контексту набувають реформи багаторівневого управління, які можна представити у трьох взаємопов'язаних вимірах: інституційному, територіальному та державно-управлінському. Типовим у цьому зв'язку є те, що в країнах ОЕСР відбувається процес переходу до

багаторівневого управління, до побудови ефективної системи впливу на території, яка б забезпечувала їх сталий розвиток і достатню для цього керуваність.

Децентралізація несе як низку прерогатив, так і ризиків, що вимагає її належної реалізації (табл. 5).

Таблиця 5

Можливості та ризики децентралізації

Можливості	Ризики
Вищі результативність та рівень місцевих державних послуг	
<ul style="list-style-type: none"> - Вища спроможність для локальних стратегій стимулювання інноваційного розвитку. - Ефективніше надання місцевих державних послуг. - Нижчі витрати. - Мобілізація місцевих громадських ресурсів. - Стимули для підходів активного місцевого розвитку. - Мобілізація порівняльних переваг для місцевих підприємств. - Простір для експериментів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Уніфікація повноважень органів місцевого самоврядування територіальних громад незалежно від їх категорії, кількості населення та матеріального забезпечення. - Нечіткий розподіл повноважень між органами місцевого та державного управління на субрегіональному та регіональному рівнях. - Дублювання компетенцій. - Недосконала система контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. - Недосконалість інституту делегування повноважень та відповідних йому засобів стримувань і противаг, що є потенційним джерелом конфліктів [9]. - Зворотний економічний ефект масштабних проектів. - Брак людської/технічної спроможності. - Збільшення розривів між юрисдикціями. - Зростання конкуренції.
Демократичне управління	
<ul style="list-style-type: none"> - Підвищення прозорості та підзвітності. - Активніша участь громадян. - Краше відображає потреби громадян. 	<ul style="list-style-type: none"> - Місцеві політики та погане місцеве управління. - Корупція. - Складніша структура управління – вищі витрати на координацію.

Загалом, передбачено три етапи проведення реформи.

Перший етап передбачав передачу частини повноважень держави на найнижчий адміністративно-територіальний рівень – новоствореним об'єднаним територіальним громадам (ОТГ). Перший етап реформи направлений на реорганізацію сільських рад в ОТГ та ліквідацію районів.

Другий етап реформи передбачає формування

другого рівня адміністративно-територіального устрою країни – районів, які будуть значно більшими, ніж зараз.

Початок третього етапу – означатиме внесення змін до Конституції України. Метою запропонованих змін є упорядкування органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, побудові ефективної системи територіальної організації влади в Україні. Перегляд кількості областей не

передбачається. Відповідно, показово, що багаторівневе територіальне управління загалом можна розглядати як діяльність, здійснювану органами публічного управління та неурядовими структурами усіх рівнів щодо певної території з метою забезпечення прав і свобод її громадян, організації виробництва, розміщення та розвитку продуктивних сил, узгодження різноманітних груп інтересів, забезпечення соціально-економічного розвитку і т.д.

При цьому адміністративно-територіальний поділ держави окреслює адміністративні межі такої діяльності, забезпечує системний підхід до розвитку адміністративно-територіальних одиниць та оптимізує спільні управлінські дії.

Вищенаведений досвід зарубіжних держав корисний для України в контексті оптимізації її адміністративно-територіального устрою шляхом удосконалення територіальної організації держави та побудови принципово нової системи публічної адміністрації.

Відповідно, українськими та іноземними експертами підготовлено низку проектів законодавчих і нормативно-правових актів, які дозволять провести комплексну реформу, що повністю змінить систему адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні.

Зокрема, основними законопроектами, які забезпечать юридичну та організаційну основу децентралізації повноважень в Україні є такі:

– Про внесення змін до Конституції України – у якому визначаються конституційні основи розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчої влади, їх ресурсні можливості та відповідальність за свою діяльність перед виборцями та державою;

– Про засади та порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України – даний законопроект в рамках чинної Конституції визначає засади, на яких має ґрунтуватися адміністративно-територіальний устрій України, види населених пунктів, систему адміністративно-територіальних одиниць, повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань адміністративно-територіального устрою, порядок утворення, ліквідації, встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць та населених пунктів, ведення Державного реєстру адміністративно-територіальних одиниць та населених пунктів України.

– Про адміністративно-територіальну реформу – який регулює порядок проведення реформи адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування у часі та визначає інституційну складову такої реформи;

– Про місцеве самоврядування – новий закон, що регулює всі питання діяльності органів місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад в нових умовах після реформи;

– Про місцеві органи виконавчої влади – який по новому регулює статус та діяльність органів виконавчої влади на рівні районів та областей після розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої

влади;

– Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів. Прийнято в цілому як закон. Передбачається чітко унормувати питання зарахування до доходів загального фонду бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, окремих видів плати за надання адміністративних послуг тощо.

Цими та іншими регуляторними актами передбачено забезпечити ефективну систему управління та належне фінансове забезпечення, необхідне для виконання завдань і повноважень органів місцевого самоврядування, а відтак кардинально покращити умови життя в Україні.

Вивчення зарубіжного досвіду впровадження реформ децентралізації може допомогти позбутися деяких упереджень і невірних підходів, характерних для сучасної української практики управління «з центру».

Показово, що в багатьох країнах одним із основних мотивів децентралізації є кращі перспективи місцевого розвитку, які в повній мірі стосуються й України. Перевага сильних самодостатніх та спроможних органів місцевого самоврядування у більш ефективному управлінні, сприяє покращенню місцевих проектів розвитку, коли більшість громадян можуть брати участь у прийнятті рішень і відчують, що проект покращує конкретні умови їх проживання.

Висновки. Реформуючи територіальну систему управління, необхідно враховувати потенційні загрози, у тому числі політичні, пов'язані з децентралізованим управлінням, а процеси фіскальної децентралізації реалізовувати на тих рівнях управління, на яких можливе ефективне забезпечення населення суспільними благами. Децентралізація повинна стосуватися насамперед локального рівня з фінансовим підкріпленням функцій та відповідальності місцевого самоврядування базових адміністративно-територіальних одиниць, тоді як питання фінансового посилення регіонів повинне розглядатися у більш віддаленій перспективі.

Ефективність функціонування локального рівня адміністративно-територіального устрою передбачає існування тісного взаємозв'язку між суб'єктами територіальної громади і ресурсами, які формуються в рамках локальних відтворювальних циклів - фінансові, матеріальні, адміністративні, духовні, людські, природні. Відповідно локальна ресурсна база повинна відображатися у місцевих бюджетах шляхом розширення їх доходної бази за як рахунок податків на нерухоме майно, так і на прибуток, що генерується місцевою економікою.

В умовах сучасної політичної, економічної та соціальної кризи можливе поглиблення негативних тенденцій посилення регіональних ідентичностей серед населення, сепаратистських тенденцій в окремих регіонах за умов надання їм можливості вирішувати свою долю у складі держави. Послаблення централізації влади в результаті децентралізації

може спричинити зростання свавілля місцевих чиновників та зростання незадоволення населення владою, включаючи центральну, яка не в змозі і нездатна буде захистити інтереси та права регіональних громад. Децентралізація може посилити відцентрові тенденції через вкрай низький рівень відповідальності держави перед адміністративно-територіальними суб'єктами.

Зарубіжний досвід підтверджує, що навіть у успішних в політичному, економічному, соціальному плані країнах (Франція, Великобританія, Італія, Польща) в процесі здійснення децентралізації влади вони мали великі проблеми. В умовах глибокої політичної, економічної та соціальної кризи цей чинник слід завчасно враховувати, щоб упередити можливі негативні наслідки децентралізації.

В цьому плані слід забезпечити послідовність у здійсненні цього процесу, зокрема, органи влади зобов'язані забезпечити спроможність участі народу в управлінні суспільно-політичними та суспільно-економічними процесами в державі: держава має посприяти зміцненню інститутів місцевого самоврядування, ефективності їх діяльності з метою забезпечення здійснення ними самоврядних функцій на рівні району та регіону, забезпечити ефективність системи служби в органах місцевого самоврядування, підвищення рівня оплати службовців місцевого самоврядування, їх освітнього та компетентного рівня, здійснення ефективної політики, спрямованої на подолання диспропорцій в економічній та інших сферах розвитку територій, збільшення обсягу бюджетного фінансування та вдосконалення механізму трансфертів фінансових ресурсів держави на рівень територіальних громад, ліквідації диспропорцій у розвитку економічної та правової основ у здійсненні децентралізації та ін.

Отже, децентралізація – це запорука ефективного територіального розвитку, шлях до демократизації, дійсного народовладдя.

Список використаних джерел:

1. Батанов О.В. Концептуальні проблеми конституційної регламентації статусу територіальних громад в Україні / О.В. Батанов // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 3. – С. 4-8.
2. Дрешпак В.М. Забезпечення діалогу органів публічної влади з територіальною громадою: теоретичні та прикладні аспекти / В.М. Дрешпак, Н.А. Липовська // Аспекти публ. упр. – 2015. – № 5-6 (19-20). – С. 57-65.
3. Дробуш І.В. Функції представницьких органів місцевого самоврядування в Україні: автореф дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / І.В. Дробуш; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України. – Київ, 2002. – 14 с.
4. Енциклопедія державного управління у 8-ми томах. Том 8: Публічне врядування / [наук.-ред. колегія: В. С. Загорський, С. О. Телешун та ін.] – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. – 630 с.
5. Заболотний Г.М. Оновлена Конституція

основа демократії / Г.М. Заболотний // Стратегічні пріоритети: Науково аналітичний вісник Національного інституту стратегічних досліджень. – 2008. – № 2. – С. 33-36.

6. Загальна теорія держави і права / за ред. В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком, 1997. – 320 с.

7. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939 [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

8. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%8>

9. Кравченко В.В. Проблеми законодавчого закріплення компетенції місцевого самоврядування в контексті реформ місцевого самоврядування в Україні / В.В. Кравченко // Аспекти публ. упр. – 2014. – № 11-12 (13-14). – С. 13-21.

10. Левківська Н.В. Поняття «посадова особа місцевого самоврядування»: проблемні питання правового регулювання в Україні / Левківська Н. В. // Державне управління та практика. – 2009. – № 1. – С. 19-27.

11. Наконечний В.В. Основні світові моделі місцевого самоврядування: порівняльний аналіз / В.В. Наконечний // Теорія та практика державного управління. – 2014. – № 1. – С. 283-289.

12. Об'єднання громад [Електронний ресурс] // Децентралізація влади. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/region>. Органи місцевого самоврядування самостійно затверджують структуру виконкому та їхню загальну чисельність // Веб-портал «Кадровик 01»: матеріали від 30 верес. 2019 р. – Режим доступу: <https://www.kadrovik01.com.ua/news/394>.

13. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України № 280/97-ВР, прийнятий 21 травня 1997 року, у редакції 22 вересня 2016 року, у якій враховано 112 змін, внесених у 1998-2016 роках Законами Верховної Ради та тлумаченнями Конституційного Суду. Стаття 1. // Офіційний сайт Верховної Ради України

14. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

15. Пронько Л.М. Децентралізація влади та початок реформування місцевого самоврядування в Україні / Л.М. Пронько // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи». – 12-13 лютого 2016 р. – м. Ужгород. – С. 34-38.

16. Фісун К.А. Зарубіжний досвід формування іміджу й інвестиційної привабливості країни / К.А. Фісун // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 6 (61). – С. 100–104.